

Залізнюк В. П.,
доктор наук з державного управління, доцент.
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ,
професор кафедри світової економіки

Viktoriia Zalizniuk
Doctor of sciences in state regulation, associated professor.
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, UA
Professor at the Department of World Economics

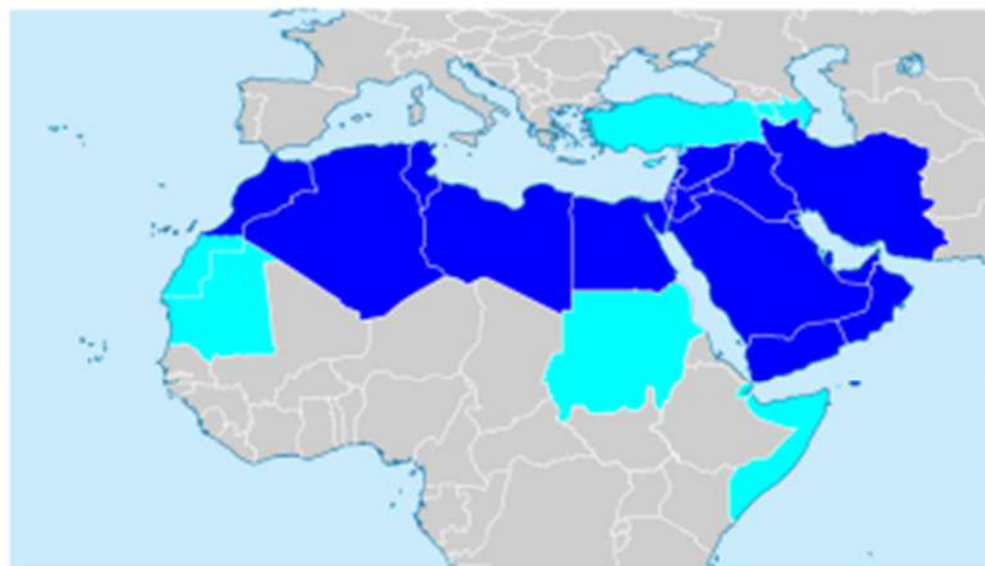
**АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ З
МАКРОРЕГІОНОМ МЕНА**

КРАЇНИ МЕНА

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

За міжнародною класифікацією макрорегіон Близького Сходу та Північної Африки прийнято називати «країни МЕНА» (MENA – англomовний акронім від словосполучення «Middle East and North Africa»). Хоча існують різні підходи до географічного розміру цього регіону, ми взяли за основу більш вузький підхід до визначення його кордонів. Отже, це такі країни – Алжир, Бахрейн, Єгипет, Іран, Ірак, Йорданія, Кувейт, Ліван, Лівія, Ємен, ОАЕ, Марокко, Оман, Палестинська держава, Катар, Саудівська Аравія, Сирія, Туніс.

Країни які **завжди** зараховуються до регіону MENA

Країни які **іноді** зараховуються до регіону MENA

www.islamicfinance.in.ua

ВАЖЛИВІСТЬ ВІДНОСИН З РЕГІОНОМ МЕНА

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

ДЖЕРЕЛА СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

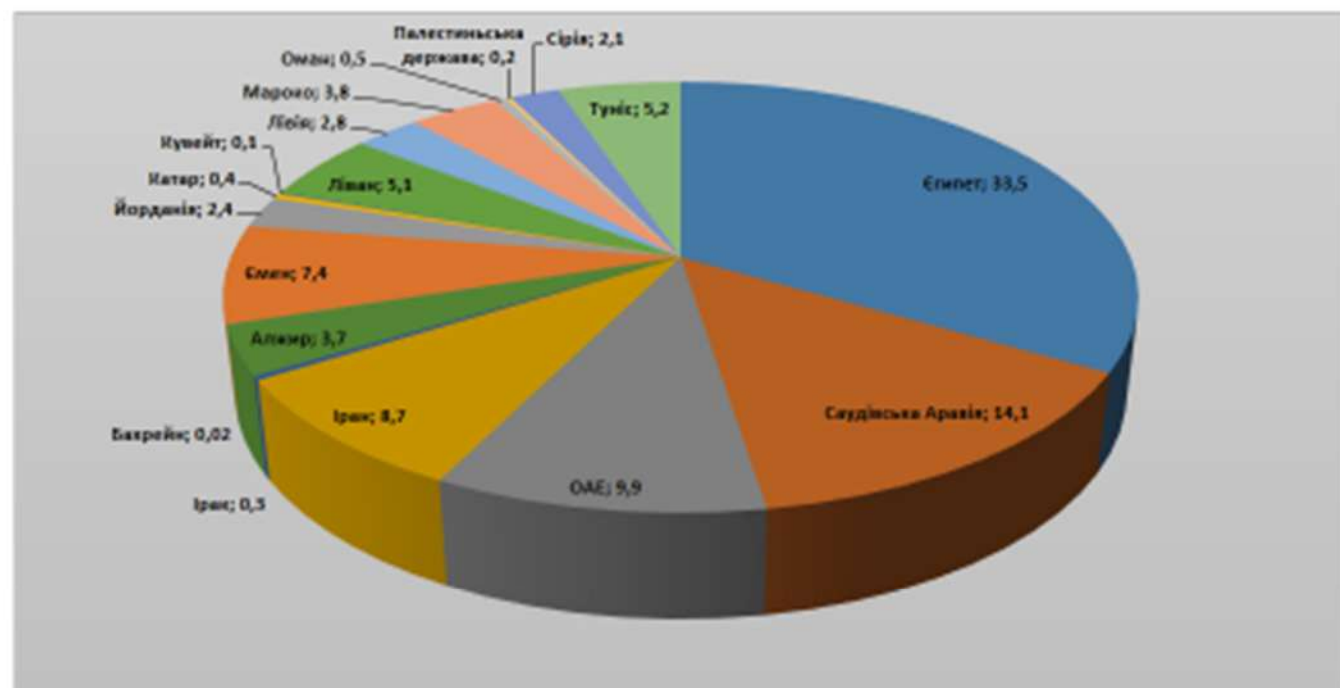
Основою для проведення аналізу зовнішньоекономічної діяльності України з макрорегіоном МЕНА послужили:

- дані отримані за запитом від Державної служби статистики України, а саме: статистичні данні щодо зовнішньої торгівлі України товарами та послугами» з розбивкою товарної структури за країнами регіону МЕНА (2015-2020 рр.);
- платіжний баланс України (відповідно до КПБ6) з розбивкою міжнародної інвестиційної позиції та її динаміки за країнами регіону МЕНА (2019-2020 рр.);
- відкрита інформація що міститься у Статистичному збірнику «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2020 році» та на сайті Державної служби статистики України.

СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ (ТОВАРАМИ І ПОСЛУГАМИ) З КРАЇНАМИ МЕНА, 2020 Р., %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Для України у регіоні все складається стабільно добре. Частка експорту української продукції до країн Близького Сходу становить близько **15%**. У 2020 році Україна експортувала до цього регіону товарів на суму майже **\$7,3 млрд.**

П'ять країн МЕНА, а саме: Єгипет, Саудівська Аравія, ОАЕ, Іран, Ємен складають **73,98 %** усього товарообігу України з регіоном.

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄГИПТОМ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Товарообіг між Україною та Єгиптом у 2020 році – **\$1,8 млрд**

Експорт українських товарів – \$1,618 млрд

Імпорт українських товарів – \$182 млн

Основні статті експорту:

- зернові;
- чорні метали;
- жири та олії тваринного або рослинного походження;
- тютюн та його промислові замінники.

Вдалим прикладом високотехнологічного експорту до Єгипту є історія компанії «Татра-Південь», яка на початку 2017 року виграла тендер на постачання 15 трамвайних вагонів до єгипетського міста Олександрія.

Україна та Єгипет ведуть двосторонню інвестиційну співпрацю. Так, НАК «Нафтогаз України» реалізує у Єгипті найбільший інвестиційний проект за кордоном на родовищі Алам аль-Шавіш у Західній пустелі АРЕ.

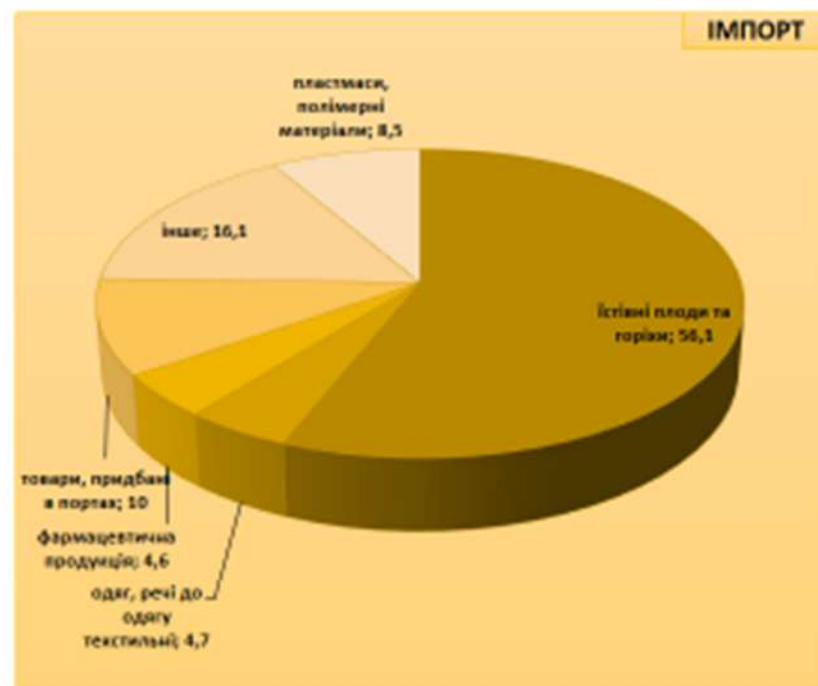
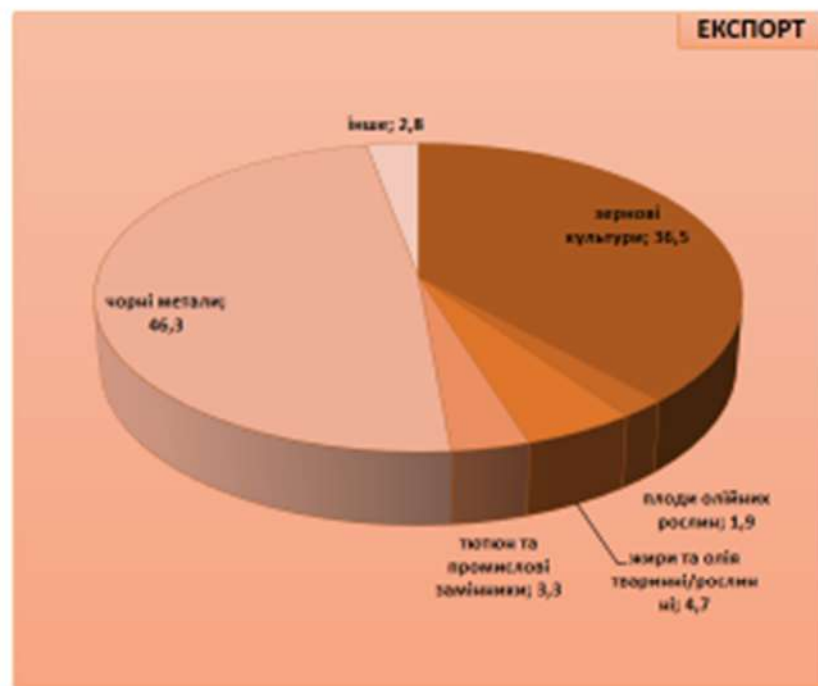
Крім того, Єгипет може відігравати роль логістичного хаба для України щодо виходу на африканські ринки.

● www.islamicfinance.in.ua

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄГИПТОМ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З САУДІВСЬКОЮ АРАВІЄЮ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Товарообіг між Україною та Саудівською Аравією у 2020 році – **\$820,9 млн**

Експорт українських товарів – \$719 млн

Імпорт українських товарів – \$101,9 млн

Основні статті експорту:

- чорні метали;
- зернові культури;
- м'ясо та їстівні субпродукти;
- жири та олії тваринного або рослинного походження;
- тютюн та його промислові заміники;
- молоко та молочні продукти;
- яйця птиці;
- натуральний мед.

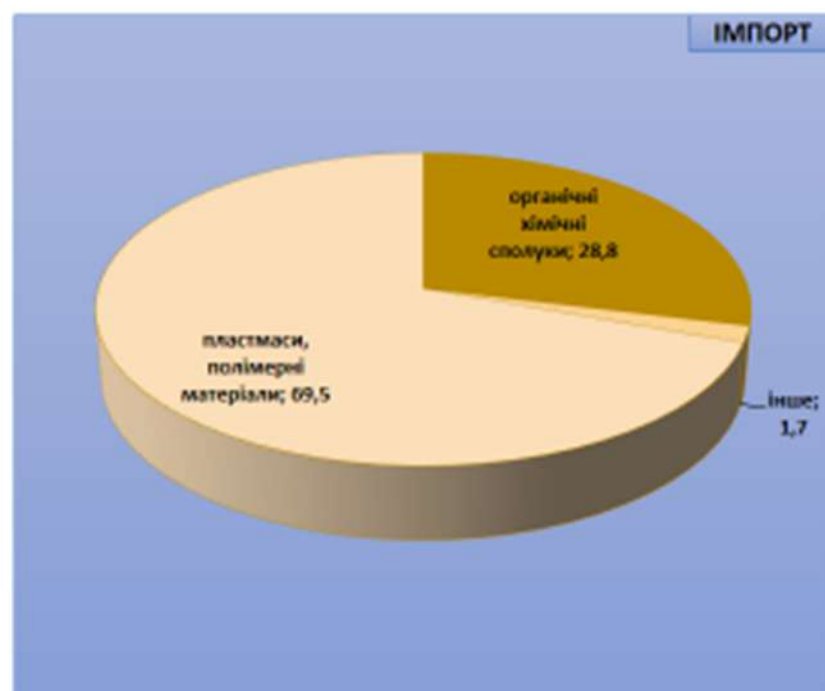
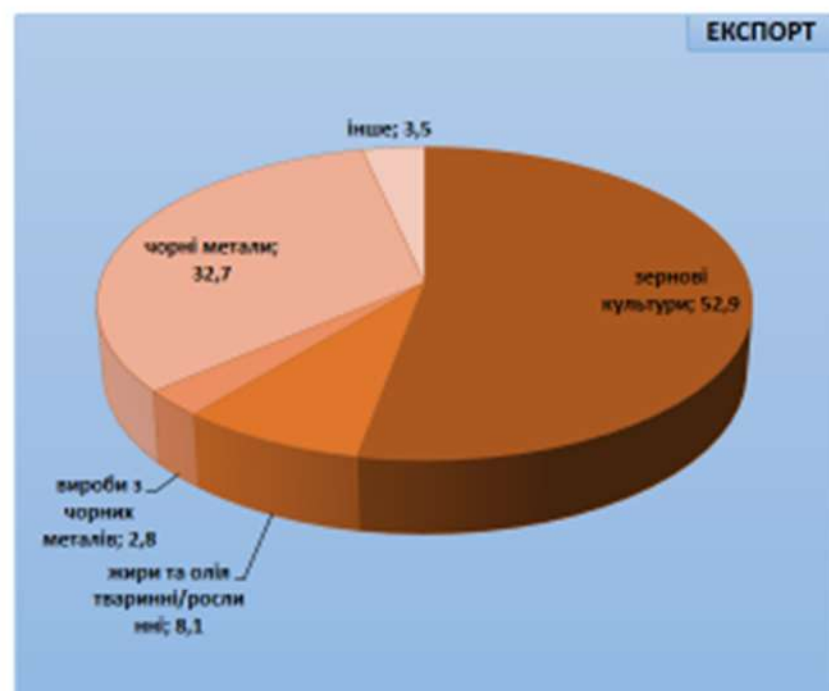
Перспективними сферами українсько-саудівського співробітництва є:

- енергетика;
- будівництво (інфраструктурні проекти);
- транспорт (повітряний, морський, міський);
- водне господарство (ЖКГ);
- машинобудування;
- авіабудування.

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З САУДІВСЬКОЮ АРАВІЄЮ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ОБ'ЄДНАНИМИ АРАБСЬКИМИ ЕМІРАТАМИ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Товарообіг між Україною та ОАЕ у 2020 році – **\$500 млн**

Експорт українських товарів – **\$439 млн**

Імпорт українських товарів – **\$61 млн**

Основні статті експорту:

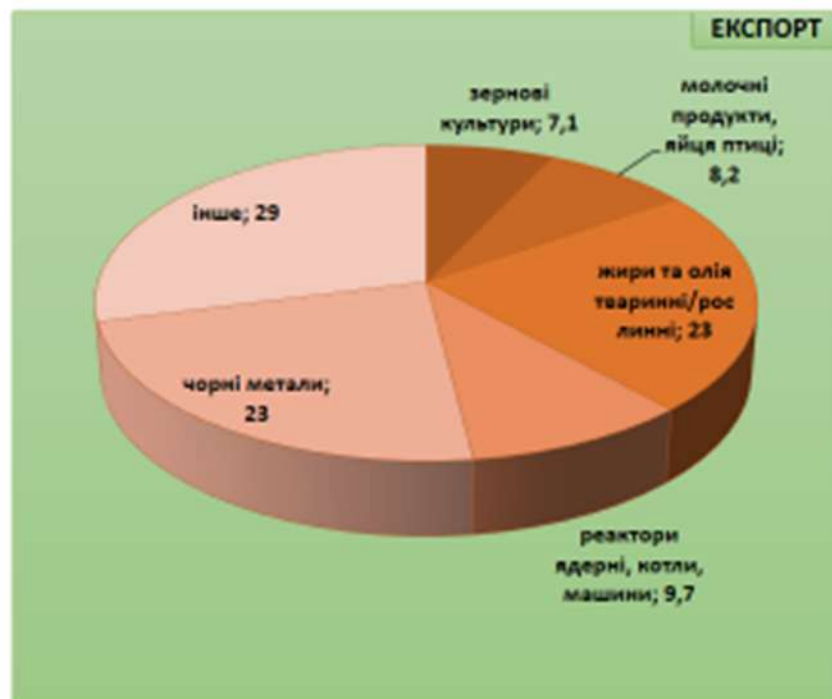
- агропромислова продукція;
- металургійна продукція;

ОАЕ є важливим хабом для торгівлі у регіоні. Наприклад, в ОАЕ щорічно відбувається одна з найбільших у світі виставок харчової продукції – Gulfood. Восени цього року в Дубаї стартує Всесвітня виставка Ехро 2020, яка надасть хорошу нагоду українським компаніям просунути експорт продукції з доданою вартістю

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ОБ'ЄДНАНИМИ АРАБСЬКИМИ ЕМІРАТАМИ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ІРАНОМ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Товарообіг між Україною та Іраном у 2020 році – **\$307,1 млн**

Експорт українських товарів – **\$258,9 млн**

Імпорт українських товарів – **\$48,2 млн**

Основні статті експорту:

- сільськогосподарська продукція та харчові товари - 97%.

Основа імпорту:

- їстівні плоди та горіхи – 35,5%,
- продукти переробки овочів – 19,2%,
- фармацевтична продукція – 11,3%,
- овочі – 4,8%.

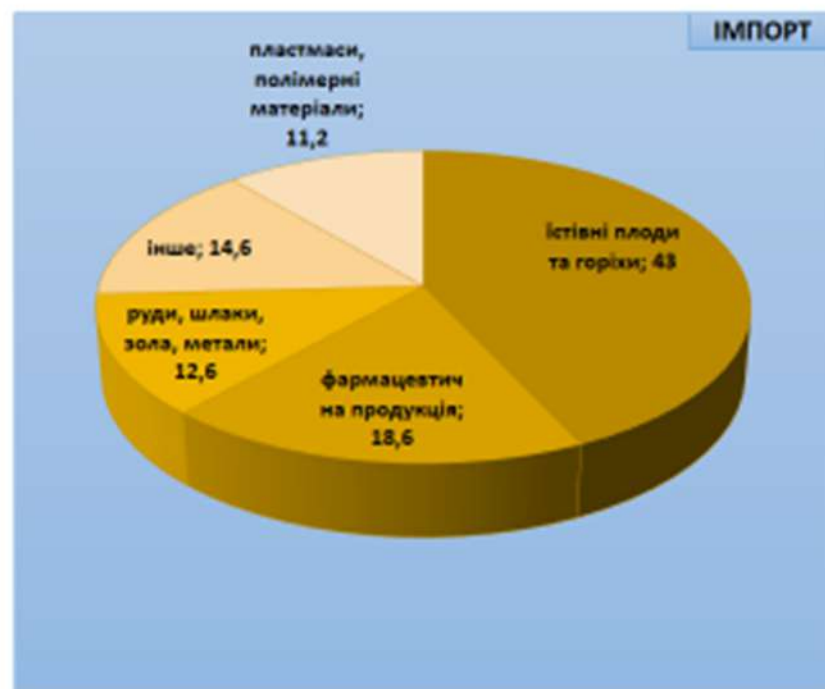
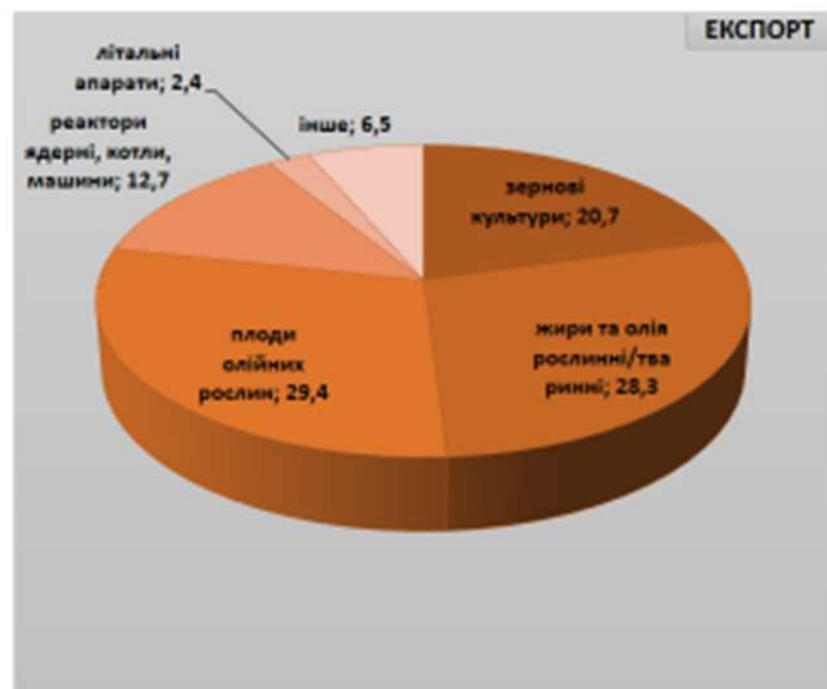
Ключовою вітчизняною групою експорту до Ірану є товари агропромислового комплексу. Галузь АПК стала єдиною, де не спостерігалось скорочення. Навпаки, поставки сільгосппродукції з України зростають - завдяки експорту зернових, соняшника та олій такими компаніями як "ГЛЕНКОР ГРЕЙН УКРАЇНА", "Кернел-Трейд", ДП з іноземними інвестиціями "Сантрейд", ТОВ «ГРАНУМ ІНВЕСТ».

На другому місці за обсягами вивозу в Іран - продукція машинобудування із чіткою динамікою до скорочення поставок. Відвоювати для себе частку на ринку Ірану роблять спроби такі підприємства як ДП НВКГ "ЗОРЯ" – «МАШПРОЕКТ» в галузі енергетичного машинобудування, АТ "Мотор Січ" із власними комплектуючі до авіатехніки, "ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ СТІЛОЧНИЙ ЗАВОД" і ПАТ "КРЮКІВСЬКИЙ ВАГОНБУДІВНИЙ ЗАВОД" щодо залізничного обладнання.

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ІРАНОМ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄМЕНОМ ЗА 2020 РІК, %

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Товарообіг між Україною та Єменом у 2020 році – **\$331,6 млн**

Експорт українських товарів – **\$327 млн**

Імпорт українських товарів – **\$4,6 млн**

Основні статті експорту:

- зернові культури;
- жири и масла тваринного або рослинного походження;
- чорні метали і вироби з них;
- насіння та плоди олійних рослин.

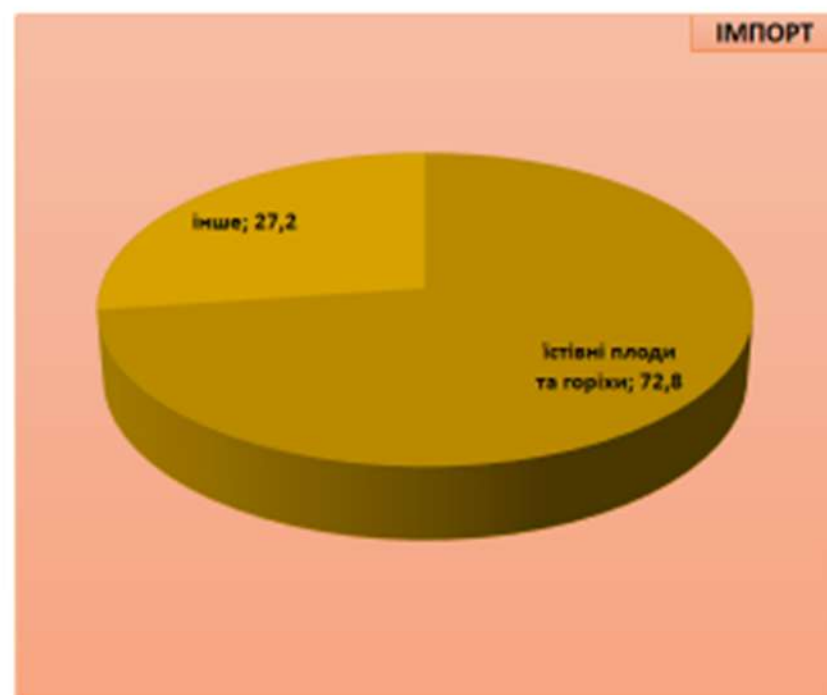
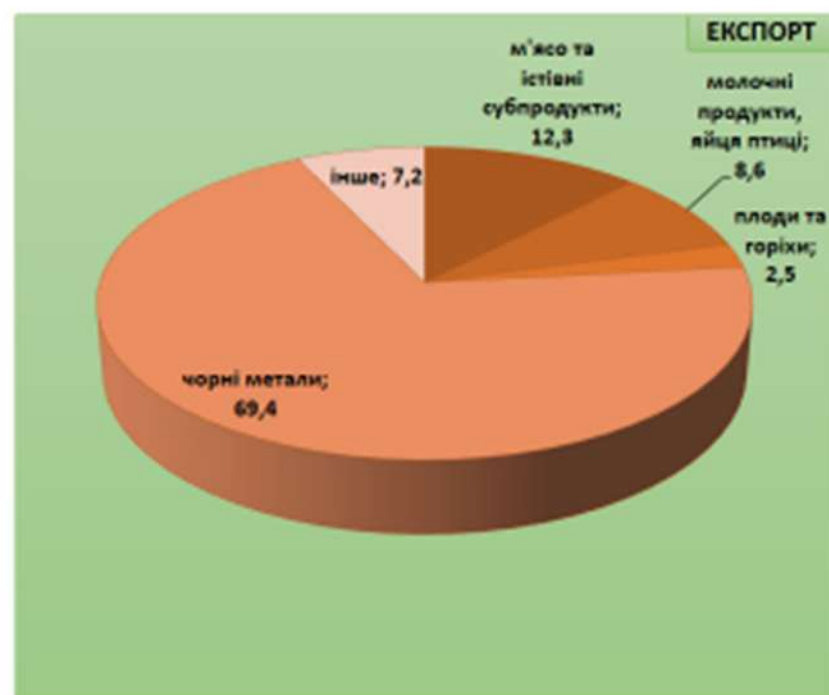
У Міністерстві закордонних справ України зазначають, що українські підприємства мають низку можливостей у Ємені: участь у проектах військово-технічного співробітництва, реконструкція та модернізація об'єктів нафтогазової галузі, постачання енергетичного обладнання, надання транспортно-будівельних та освітніх послуг, будівництво портової інфраструктури.

У той же час, успішна участь у цих проектах можлива лише після стабілізації внутрішньополітичної та безпекової ситуації в Ємені.

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄМЕНОМ ЗА 2020 РІК, %

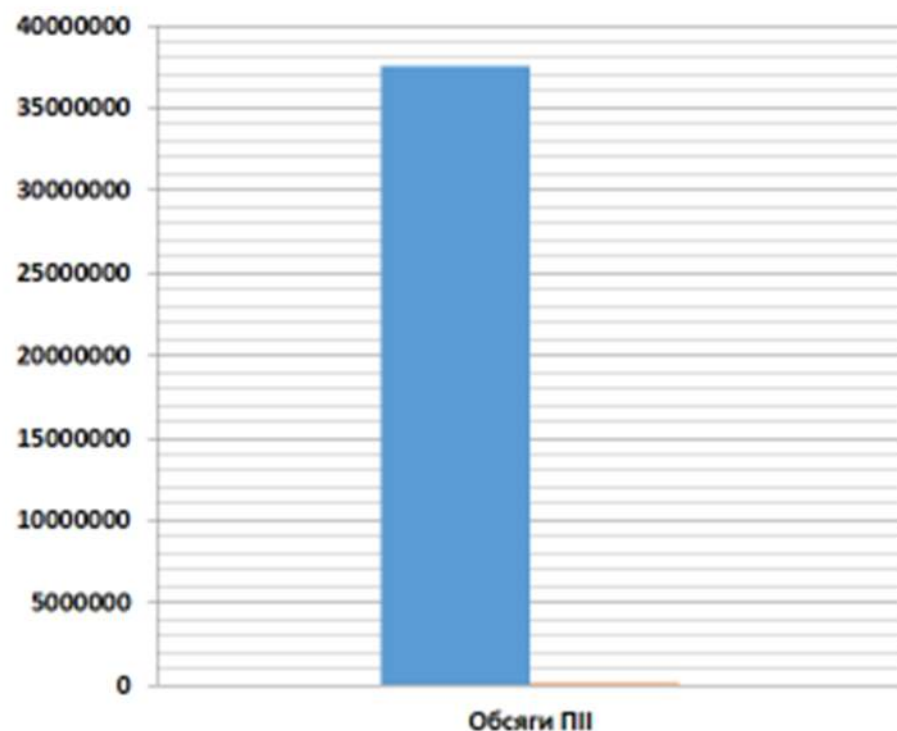
Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Порівняння обсягів ПІІ в Україну з країн світу та з країн МЕНА, на 31.12.2016 р.

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

		у % до усього обсягу
ПІІ в УКРАЇНУ	37 655 531,1 млн. дол.	100 %
ПІІ з УКРАЇНИ	6 340 616,5	
ПІІ в УКРАЇНУ, з країн МЕНА	\$6 742,4 тис. дол.	0,23 %

- ПІІ в Україну з країн світу
- ПІІ в Україну з країн МЕНА

Для порівняння:

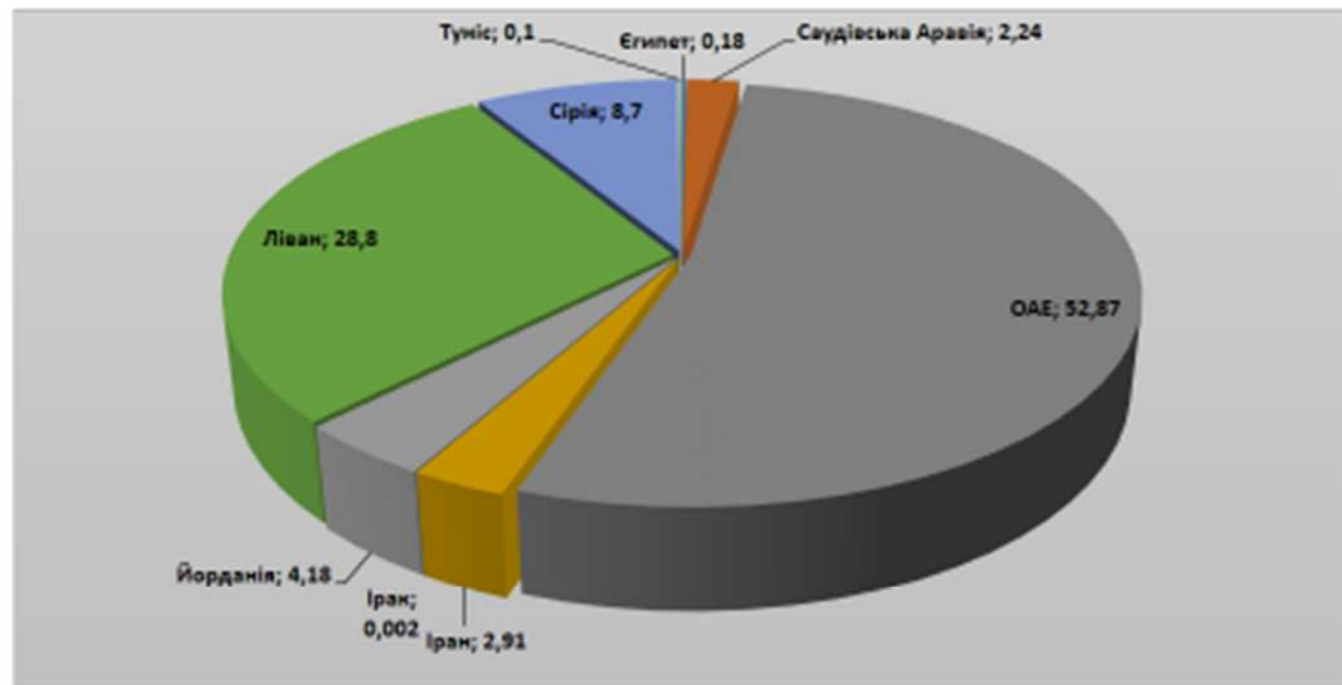
активи суверенних фондів країн Перської затоки складають **\$2.853,0 трлн.**

Джерело: <https://www.swfinstitute.org/sovereign-wealth-fund-rankings/>

ПІІ з країн МЕНА, у % до усього обсягу, на 31.12.2016 р.

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Відповідь на запит до Державної
служби статистики України:

* Дані за країнами:

**Катар,
Кувейт,
Палестинська держава,
Лівія,
Марокко**

не оприлюднюються з метою
забезпечення виконання вимог
Закону України «Про державну
статистику» щодо
конфіденційності інформації.

Висновки

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Серед українських компаній, що міцно закріпилися на ринку Близького Сходу, можна виділити:

- **Завод ім. Патона** (постачає зварювальне обладнання);
- Компанію **"Техвагонмаш"** (здійснює модернізацію вагонобудівного заводу в Єгипті);
- Компанію **"Татра-Південь"** (постачає сучасні трамваї до Олександрії, Єгипту);
- Підприємство **"Дніпрополімермаш"** (постачає свою продукцію для нафтогазового сектору арабських країн);
- Компанію **"Дніпрометиз"** – провідний виробник метизної продукції в Україні, який постачає свої вироби на ринок країн Близького Сходу;
- **Інтерпайп** (постачає трубну продукцію для нафтогазового та будівельного секторів на Близькому Сході). Компанія сертифікована в ключових нафтогазових компаніях регіону - Abu Dhabi National Oil Company, Saudi Aramco, Kuwait Oil Company, Qatar Petroleum, Occidental Petroleum, General Petroleum Company, ENI, Repsol і т.д. У будівельному сегменті постачала труби для таких значущих проєктів як Riyadh Airport, Dubai Metro, Atlantis The Palm, Riyadh Metro, Qatar Stadium для Чемпіонату світу з футболу FIFA.

www.islamicfinance.in.ua

Висновки

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

- товарообіг з країнами МЕНА є найбільш незбалансованою частиною торгівельного балансу. Так, у 2020 р. **експорт** в цей регіон **склав 15,0 %**, а **імпорт – лише 1,2 %** від загального обсягу зовнішньої торгівлі України. При чому, сальдо торгівельних операцій було позитивним – на рівні 5,6 млрд. дол. Разом з Туреччиною, **на країни МЕНА приходить 19,3 % вітчизняного експорту і 3,6 % імпорту**. З чого можна зробити висновок, що вони є **цільовими експортними ринками для України**, які забезпечують щорічне позитивне торгівельне сальдо. У 2014 році воно склало – більш ніж 9,5 млрд. дол., у 2020 – менш ніж 7 млрд.
- серед країн МЕНА головними торгівельними партнерами України за підсумками 2015 року, за показниками товарообігу (товари + послуги) були: Єгипет – 33,5 %, Саудівська Аравія – 14,1 %, ОАЕ – 9,9 %, Іран – 8,7 %, Ємен – 7,4. Частка вказаних країн у загальному обсязі товарообігу **України з країнами МЕНА складає 74,0 %**
- **прямі іноземні інвестиції (ПІІ)** в економіку України з країн регіону МЕНА на 31.12.2016 року були лише 86,7 млн. дол. що складає **лише 0,23 %** від 37,7 млрд. дол. – обсягу усіх накопичених ПІІ на цей час.

Висновки

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

- отже, як свідчить статистика, існують певні диспропорції в економічній співпраці України з регіоном МЕНА – незбалансованість торгівлі (експорт/імпорт), незбалансованість руху інвестиційних ресурсів. Своєю чергою це свідчить про повну відсутність співпраці в інвестиційній сфері, повне ігнорування арабським інвестиційним капіталом потенційно перспективних проектів у різних галузях економіки України – у сільському господарстві, машинобудуванні, логістичній інфраструктурі, переробній промисловості.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Встановлення та підтримка відносин – ключова частина бізнес-процесу

Плануючи експорт до країн Близького Сходу, треба бути готовим, що спочатку цей процес може здатися безперспективним. Проте за налагодженні постійних ділових контактів компанія може мати замовлення десятиліття вперед. Тому жертвуйте короткостроковою вигодою, щоб отримати перспективу.

Партнери тут звикли до ведення бізнесу офлайн, віддаючи перевагу особистим зустрічам. Телефонні дзвінки, електронна листування, Zoom і т.д. - в основному лише для попереднього обміну інформацією та знайомства. Ніякі важливі бізнес-рішення за допомогою таких контактів, як правило, не приймаються. Також бажано, щоб потенційному партнеру вас презентували. Такі рекомендації можуть прискорити персональні зустрічі з потенційними замовниками – імпортерами з приватного та державного секторів, клієнтськими компаніями. Допомогти у цьому питанні можуть представництва ділових організацій України у країнах Близького Сходу, місцеві торгові агенти, торгові місії та представники при посольствах.

Можна порадити брати участь у міжнародних виставках, подаватись на державні гранти, звертатися за експертною консультацією до таких організацій як Офіс з просування експорту, Експортно-кредитне агентство, Рада експортерів та інвесторів при МЗС. Торгові ярмарки – добрий шлях для пошуку лобістів та можливих агентів. Але тут треба виявити обережність. У разі підписання агентської угоди з неправильною компанією, юридично розірвати угоду буде практично неможливо, виходячи з особливостей місцевого права. Оптимальний варіант налагодити контакти на ринку – це мати провідника, вивчати теорію та брати активну участь у переговорах; літати в ці країни, а ще краще пожити там якийсь час, дізнатися, як минає не лише робочий день, а й їхнє життя поза роботою.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Попередньо підготувати та прорахувати фінансові ризики

Необхідно розуміти, хто є основними конкурентами, які стратегії працюють на ринку, які продукти використовуються і для чого.

Більшість країн Перської затоки проводять політику "без оподаткування", що робить їх здавалося б привабливими. Проте компанії потрібно ретельно проаналізувати загальну вартість ведення бізнесу, включаючи оренду, різноманітні ліцензійні збори, ввізне мито та вартість зв'язку. Так, у деяких країнах вартість телекомунікацій може перевищувати вартість оренди офісів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Піднімайте ціну, але спершу попрацюйте над якістю

Ціна у країнах Близького Сходу менш визначальна, ніж, наприклад, в Україні. Навпаки, мінімальна ціна на товар може насторожити партнера, викликати додаткові перевірки якості та технологічності продукту. Тому вигідно зробити товар не лише того рівня, як це потрібно замовниками, а й краще, незважаючи на його подорожчання. Зазвичай замовники купують тут спочатку невелику пробну партію товарів, і якщо якість їх задовольняє – замовляють великі партії.

www.islamicfinance.in.ua

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Research Center for
ISLAMIC FINANCE

Приділіть увагу технічним регламентам та стандартам

Близькосхідні країни не виставляють жодних обмежувальних бар'єрів на імпорту. Тут відсутні антидемпінгові розслідування, держава не виступає регулятором часток імпортерів. Проте обмеження виставляють самі компанії, розповідає він із особистого досвіду.

У більшості випадків потрібно пройти тривалу прекваліфікацію для поставок у нафтову компанію. Вона складається з трьох блоків - фінансового, технічного та комерційного. Четвертим етапом може бути запит на пробне постачання. Процедура досить тривала - може займати від трьох місяців до трьох років - і часто складна.

У розрізі всіх країн регіону найпростіші процедури імпорту – в Об'єднаних Арабських Еміратах. Компанії повинні мати чинні торгові ліцензії ОАЕ та постійну реєстрацію у митному департаменті ОАЕ. Імпортери повинні подати заявку на митне оформлення та сплатити формальності вантажу через dubaitrade.ae, а також надати комерційну накладну, сертифікат походження, пакувальний лист та дозвіл на імпорту.

www.islamicfinance.in.ua